

1. Inleiding

Vanaf het najaar van 2016 wordt uitvoering gegeven aan het Strategisch Plan Afvalscheiding (SPA). Toen is de campagne “Wij Haarlemmers scheiden ons afval” gestart en kan naast plastic verpakkingen ook blik en drinkpakken gescheiden ingezameld worden. Vanaf het najaar van 2017 is gestart met het wijk voor wijk plaatsen van grondstoffencontainers, vooral voor GFT, PBD en papier maar ook voor glas en textiel. Voor laagbouw zijn minicontainers voor GFT en duocontainers voor PBD en papier uitgedeeld. Vanaf 2018 wordt het Haarlemse restafval ook nagescheiden door de scheidingsinstallatie van het Afvalenergiebedrijf in Amsterdam (AEB).

Het scheidingspercentage is toegenomen van 37% in 2015 tot 49% in 2019. Het restafval per inwoner per jaar is teruggelopen van 278 kg in 2015 tot 213 kg in 2019. Dit is vooral het gevolg van het goede bronscheidingsgedrag van de Haarlemmers. Helaas loopt het resultaat van de nascheiding flink achter bij de verwachtingen.

Op dit moment is driekwart van de stad voorzien van inzamelmiddelen en -voorzieningen voor bronscheiding: in de meeste wijken kunnen de Haarlemmers inmiddels makkelijk hun afval gescheiden aanbieden. In het eerste kwartaal van 2022 is heel Haarlem voorzien.

Bij het vaststellen van SPA in 2016 is met de gemeenteraad afgesproken om de inzamelstructuur in te richten op bronscheiding. Afhankelijk van het resultaat hiervan en de nascheiding zou, indien nodig, vervolgens een besluit worden voorgelegd om in aanvulling op bron- en nascheiding een beloningsmaatregel voor het scheiden van afval voor te leggen.

Het afvalscheidingspercentage van 68%, dat in 2016 als ambitie is uitgesproken, wordt naar verwachting nog niet gehaald in 2022 met de afsluiting van SPA. Destijds is aangegeven dat het gewenste scheidingspercentage met SPA zonder beloningsmaatregel niet te realiseren is. Het achterblijvende rendement van de nascheiding is ook een belangrijke oorzaak. Daarnaast hebben we sinds maart vorig jaar te maken met het gevolg van Covid-19 dat tot veel meer afval leidt.

Behalve een beloningssysteem zijn er meer mogelijkheden om te komen tot een hogere afvalscheiding en minder restafval. Als voorbereiding is een verkenning naar beloningssystemen uitgevoerd en is onderzocht welk systeem het beste aansluit op de situatie in Haarlem. Daarnaast zijn andere maatregelen verkend die bijdragen aan een verdere afname van de hoeveelheid restafval.

Op 14 september en 16 november van het afgelopen jaar zijn technische sessies gehouden, waarin de resultaten van de verkenningen zijn toegelicht en besproken met de raad. Er is tevens ingegaan op het effect van Covid-19, de overwegingen bij bron- en nascheiding en de uitgangspunten voor een nieuw afvalplan. Voor beide sessies zijn vooraf brochures met informatie over deze onderwerpen toegestuurd. Deze brochures zijn als bijlage 1 en 2 onderdeel van deze notitie.

Voorliggende notitie geeft de nodige achtergrondinformatie voor het bepalen van de voorkeursvariant om te komen tot meer afvalscheiding en minder restafval in de bijhorende opinienota.

2. Probleemstelling

De ambitie die in 2016 is uitgesproken om het afvalscheidingspercentage te verhogen naar 68% in 2023, samen met een afname van het restafval tot maximaal 130 kg per inwoner per jaar is nog niet gehaald. De 68% was gebaseerd op bronscheiding, in combinatie met nascheiding en het invoeren van een beloningssysteem. Tot 2020 is het afvalscheidingspercentage gestegen naar 49%. Voor de realisatie van de ambitie zijn aanvullende activiteiten noodzakelijk die opgenomen zullen worden in een nieuw afvalplan SPA 2.0. Omdat er meerdere mogelijkheden zijn wordt aan de hand van een drietal varianten aan de raad, via een opinienota gevraagd zich uit te spreken voor een voorkeur.

3. Doel

Er zijn meerdere mogelijkheden (varianten) om de hoeveelheid restafval verder terug te dringen en het afvalscheidingspercentage verder te laten toenemen. Het afvalplan SPA 2.0 met de daarin opgenomen en verder uitgewerkte variantkeuze dient hieraan invulling te geven, in lijn met de in 2016 gestelde ambities.

4. Resultaat

Met de uitkomsten van de bespreking door de raadscommissie Beheer van de opinienota en deze onderliggende notitie wordt een nieuw afvalplan uitgewerkt (SPA 2.0).

De financiële consequenties bij de door de raad aangedragen voorkeursvariant worden op hoofdlijnen meegenomen bij de behandeling van de kadernota 2021, zodat de realisatie van SPA 2.0 vanaf 2022 ook van start kan gaan en de bijhorende kosten gedekt zijn in de begroting.

5. Varianten

5.1 Variant A - Maatregelenpakket gericht op gedragsverandering en GFT

Een pakket van concrete aanvullende maatregelen dat zich met name richt is op de gewenste gedragsverandering en extra inzameling van GFT, met de volgende uitgangspunten:

- De maatregel moet herkenbaar en vooral zichtbaar zijn
- De maatregel moet structureel inzetbaar zijn.
- Het blijvend communiceren hierover om te voorkomen dat het gedrag en het draagvlak wegzakt. Gft in het restafval is een stoorstof die het nascheiden bemoeilijkt. Omdat GFT vooral nat is, blijft het aan het restafval plakken en vervuult het de nagescheiden herbruikbare grondstoffen. Hoe meer het GFT uit het restafval kan worden gehouden des te beter er kan worden nagescheiden en des te beter is de kwaliteit van de herbruikbare grondstoffen.

5.1.1 GFT-pilots

Het grootste aandeel grondstoffen in ons restafval is GFT. Het is een zware grondstof (hoog soortelijk gewicht) en heeft daarmee een groot aandeel in de verwerkingskosten (per kg te verbranden restafval) als het niet gescheiden wordt aangeleverd. Daarbij is GFT 100% grondstof en dus volledig

te hergebruiken. Met de gescheiden inzameling van GFT wordt de kringloop gesloten met het composteren en vergisten (biogas). Kortom, met de verdere optimalisatie van de GFT-inzameling kan veel winst worden behaald. Het is echter ook de meest lastig gescheiden in te zamelen fractie, omdat het als vies en geurig kan worden ervaren (met name op hele warme dagen). Daarom zal eerst samen met bewoners een pilot uit worden gevoerd en geëvalueerd, voordat het over de hele stad (per doelgroep en/of type woning) wordt uitgerold. Gedacht kan worden aan een nog meer fijnmazige inzameling, stimuleren met toepassingsvoorbeelden in de keuken, elektrische inzamelvoertuigen en een doelgroepgerichte aanpak. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de Oude Stad, hoogbouw en laagbouw. Dit wordt een (noodzakelijke) aanvulling op de geplaatste GFT-minicontainers op een staander.

5.2.2 Beperking inworpen restafval

Haarlemmers kunnen nu ongelimiteerd restafval aanbieden in de ondergrondse container. Er komt een limiet op het aantal inworpen per maand voor restafval. Als men vaker restafval wil aanbieden, kan men hiervoor bijvoorbeeld eenmaal per jaar een prepaid kaart kopen voor een maximaal aantal inworpen. De beperking wordt gekoppeld aan de afvalpas (met het oog op de privacy). Bewoners worden hiermee meer bewust van het storten van grote hoeveelheden restafval en daarmee heeft het een preventieve werking. De beperking wordt zo bepaald dat de meeste bewoners (ook grote gezinnen) met gemiddeld afvalscheiden niet in de buurt komen bij het maximaal aantal inworpen en dus geen hinder ondervinden. Maar dat wel excessen (ook door illegale en/of bedrijfsstortingen) worden voorkomen.

5.2.3 Circulaire Hotspot

Haarlem heeft ambitieuze klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen. Hoewel het spectrum van duurzaamheid veel breder is, biedt met name afvalscheiding en hergebruik van materialen goede mogelijkheden om substantiële resultaten te boeken. Met een Circulaire Hotspot wordt een plek in de stad gecreëerd waar bewoners (graag) komen, omdat er meerdere voorzieningen zijn die elkaar aanvullen met het oog op het scheiden van 'afval', hergebruik van grondstoffen, levensduur verlengen van producten en informatie hierover. Met de Circulaire Hotspot wordt het huidige milieuplein aangevuld met een kringloopwinkel en bijvoorbeeld een bouwhub, repaircafé, workshop- en tentoonstellingsruimte en leerwerkplekken.

5.2.4 Mobiele milieustraat

In huishoudens worden kleine materialen afgedankt, waarvoor bewoners minder bereid zijn om dit naar het milieuplein te brengen en die daarom maar bij het restafval worden aangeboden. Bij een mobiel milieustation kunnen deze materialen gescheiden worden aangeboden en kunnen afval gerelateerde vragen gesteld worden. Het mobiele milieustation staat op vaste tijden op goed zichtbare centrale locaties verspreid in de stad. Het grote verschil met een Circulaire Hotspot is dat een mobiele milieustraat in de eigen buurt komt (naar bewoners toekomt) en steeds weer opnieuw voor een stimulans kan zorgen.

5.2.5 BEST-tas

Met de BEST-tas kunnen Haarlemmers op een makkelijk manier hun **B**oeken, **E**lektrische apparaten, **S**peelgoed en **T**extiel gescheiden houden en aanbieden. De tas wordt een aantal keer per jaar

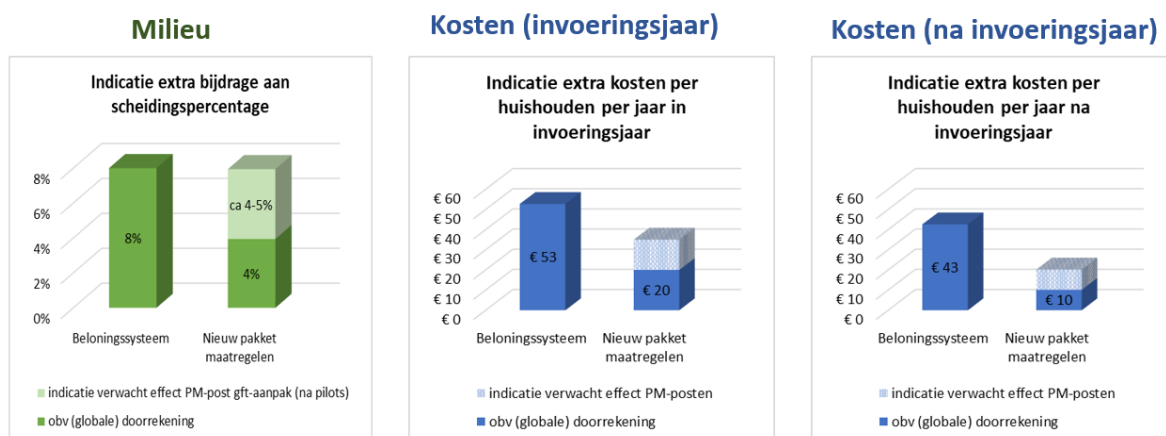

uitgedeeld en ingezameld. Eénmaal in bezit van een dergelijke tas wordt deze er meestal ook voor gebruikt, zo blijkt uit ervaringen in andere gemeenten.

Meer over het maatregelenpakket in de brochure (bijlage 2).

5.2 Variant B – afval scheiden belonen

De invoering van een beloningssysteem in Haarlem leidt naar verwachting tot een substantieel groter aanbod aan herbruikbare grondstoffen, met name PBD en in mindere mate GFT en papier. De huidige inzamelvoorzieningen moeten hiervoor worden uitgebreid om dit grotere aanbod te kunnen opvangen en tegelijkertijd zijn 'drempels' zoals toegangscontrole op grondstoffencontainers nodig om de grondstoffen zo zuiver mogelijk te houden. Dit vraagt om een investering van ruim € 9 miljoen waarvan € 5 miljoen bestemd is voor de benodigde capaciteitsvergroting voor PBD en papier/karton. De inschatting is dat de hoeveelheid restafval met bron- en nascheiding én na invoering van een beloningssysteem afneemt van 213 kg per inwoner per jaar eind 2019 tot ongeveer 156 kg* per inwoner per jaar in 2023. De structurele jaarlijkse kosten komen op ruim €40 per aansluiting te liggen (zie ook bijlage 1). Met de invoering van een beloningssysteem wordt nog niet de ambitie van maximaal 130 kg restafval per inwoner gehaald. Daarvoor zijn nog aanvullende maatregelen nodig. Een beloningssysteem is één van de maatregelen die zorgen voor een afname van restafval. Door het beloningssysteem neemt het scheidingspercentage naar verwachting met ongeveer 8% toe. Het alternatief is een maatregelenpakket (variant A) met naar verwachting ongeveer hetzelfde milieurendement. Variant A heeft als voordeel een lagere investering en lagere exploitatiekosten (zie onderstaand figuur). Het voordeel van het voorgestelde maatregelenpakket is bovendien dat het meer gericht is op GFT in vergelijking met een beloningssysteem.

De financiële, fysieke en organisatorische impact van een beloningssysteem is groot; hiermee wordt vooral PBD uit het restafval gehaald en in mindere mate GFT en papier; er is ook nog weinig ervaring opgedaan met een beloningssysteem in steden in de Randstad. Dit kunnen argumenten zijn om nu nog niet te kiezen voor een beloningssysteem, maar te beginnen met een maatregelenpakket dat vooral gericht is op GFT en gedragsverandering.

* Dit is exclusief de gevolgen van Covid-19. Door Covid-19 is er bijna 15 kg meer restafval én meer gescheiden grondstoffen.

5.3 Variant C – inzet op nascheiden van restafval

Het rendement van de scheidingsinstallatie van afvalverwerker AEB (Afval Energiebedrijf in Amsterdam) blijft momenteel nog ver achter bij de verwachtingen. Een substantiële verbetering is op korte termijn niet te verwachten. Het huidige aandeel van de nascheiding in het Haarlemse afvalscheidingspercentage (49%) is slechts 3%. Het overgrote deel (46%) komt dus voort uit bronscheiding. Het bronscheidingsresultaat in Haarlem komt door de fijnmazige inzamelinfrastructuur (korte loopafstanden naar de dichtstbijzijnde grondstofcontainer) en het scheidingsgedrag van de Haarlemmers.

Andere steden die deze voordelen niet hebben, zoals Amsterdam en Leiden, kiezen daarom voor nascheiding. Met de nascheiding wordt vooral PBD uit het restafval gehaald. GFT, glas, papier, textiel moeten ook in deze steden nog steeds aan de bron gescheiden worden. Dit zijn stoorstoffen (vooral GFT) in het restafval die van invloed zijn op de hoeveelheid en kwaliteit van de na te scheiden grondstoffen. Omdat het rendement van de nascheiding relatief laag is en voornamelijk betrekking heeft op PBD is een combinatie met variant A nodig om substantieel meer afvalscheiding te kunnen realiseren.

Omdat Haarlem beschikt over een fijnmazige inzamelstuctuur en de bewoners hier goed gebruik van maken, de resultaten met bronscheiding goed zijn, de bron gescheiden grondstoffen van hoge kwaliteit zijn zodat het beter kan worden hergebruikt én bewoners meer bewust zijn van afval en grondstoffen, wordt voorgesteld om het met SPA ingezette beleid op bronscheiding voort te zetten in SPA 2.0.

Eind 2022 verloopt het huidige restafvalcontract met AEB. Dit moment zal worden aangegrepen om op zoek te gaan naar betere nascheidingsaanbieders. Vooralsnog is de inschatting dat de markt krap is en dit kan langere transportafstanden tot gevolg hebben. De alternatieve nascheiders realiseren momenteel een hoger scheidingsresultaat dan de AEB, maar bieden onvoldoende rendement in vergelijking met het bronscheiden van PBD.

5.4 Afgevalen varianten

Er zijn naast de in de varianten opgenomen maatregelen ook andere maatregelen mogelijk om de hoeveelheid restafval terug te dringen. In de eerste technische sessie met de raad (14-09-2020) zijn alternatieven verzameld en besproken. Voor de tweede sessie (16-11-2020) zijn deze alternatieven verder bekeken en uitgewerkt. Daar is het maatregelenpakket (variant A) uit voort gekomen. Er zijn ook maatregelen beargumenteerd afgevalen (zie ook bijlage 2). Voorbeelden hiervan zijn:

- Het gescheiden inzamelen van luiers. Hiervoor is nog geen of onvoldoende duurzame verwerking beschikbaar in Nederland. Uiteraard worden de ontwikkelingen op dit gebied gevolgd.
- Uitbreiding grondstofstraten bij winkelcentra. De ervaring leert dat dit dump en stortplekken kunnen worden en deze locaties bij voorkeur continu bemenst moeten worden. Mogelijk zijn dit wel de geschikte locaties voor het mobiele milieustation.
- Inzetten wormenhôtels. Het vraagt veel betrokkenheid van bewoners en veel tijd van beheerders. Het maakt mensen wel enthousiast om vervolgens meer gebruik te maken van GFT-containers. Er is voor gekozen om de aandacht op de GFT-containers te richten. In de communicatie kan wel op de mogelijkheden van wormenhôtels voor eigen gebruik gewezen worden.

6. Uitgangspunten

6.1 Kaders afvalplan SPA 2.0

Bij het formuleren en uitwerken van het nieuwe afvalplan worden de volgende kaders gehanteerd:

- Afvalpreventie en circulaire economie: het begint met het voorkomen van afval (hoogste trede op de ladder van Lansink), want alles wat geen afval is/wordt hoeft niet gescheiden, ingezameld en verwerkt te worden.
- Goede kwaliteit grondstoffen: het belang hiervan is enerzijds dat grondstoffen niet afgekeurd en alsnog verbrand worden en anderzijds dat de grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk verwerkt en toegepast kunnen worden.
- Minder en schoon vervoer: het inzamelen zou duurzamer en met minder vervoersbewegingen georganiseerd kunnen worden.
- Participatie met bewoners en ondernemers: samen optrekken als succesfactor voor gedragsverandering.

6.2 Covid-19 leidt tot meer afval maar ook tot meer gescheiden grondstoffen

Sinds half maart vorig jaar heeft Covid-19 invloed op ons dagelijks leven en daarmee ook op ons afvalaanbod. Iedereen is meer thuis. Dit is voor de meesten aanleiding geweest om het huis te gaan opruimen. En omdat er meer vanuit huis gewerkt wordt, vindt er een verschuiving plaats van bedrijfsafval naar huishoudelijk afval. Dit huishoudelijke afval wordt door Spaarnelanden ingezameld. Over 2020 is dit gemiddeld ruim 15% meer afval, vooral meer restafval maar gelukkig ook steeds meer gescheiden ingezamelde grondstoffen.

6.3 Participatie en inspraak

In het SPA 2.0 wordt dit als een belangrijk uitgangspunt verder uitgewerkt. Participatie is de succesfactor voor gedragsverandering en daarmee cruciaal voor het bereiken van de gestelde duurzaamheidsambities op het gebied van afval scheiden en het terugdringen van restafval.

7. Proces en planning

Na de bestuurlijke behandeling en de door de raad meegegeven voorkeuren voor de aangedragen varianten en andere opmerkingen wordt het afvalplan SPA 2.0 uitgewerkt.

De financiële consequenties voor het uitwerken van het maatregelenpakket worden meegenomen in de behandeling van de kadernota 2021, zodat in 2022 kan worden gestart met de uitrol van SPA 2.0.

8. Bijlagen

Bijlage 1: Brochure SPA en beloningssysteem

Bijlage 2: Brochure SPA 2.0 en maatregelenpakket incl. vraag en antwoord